

Kultura firmy brzmi jak hasło, które łatwo narysować na slajdzie. Tylko że slajd nie odpowiada na pytanie, co się dzieje w minutę po tym, jak nowa osoba wchodzi na zmianę, a jej ręce drżą od stresu. Kultura nie jest też czymś, co "wdraża się" raz, najlepiej w tygodniu integracyjnym. Kultura jest serią decyzji, często małych, które pracownik widzi, rozpoznaje i w których zaczyna czytać prawdziwy sens słów przełożonego.

Howard Schultz, zanim stał się symbolem "tego, jak robi się kawę i markę", przeszedł przez coś bardziej podstawowego: nauczył się rozumieć, że to, co ludzie robią, i to, co firma obiecuje, muszą się spotkać w tym samym miejscu. I że spotkanie się ma formę bardzo ziemską. Pensja, grafiki, szkolenia, standardy obsługi, tempo, konsekwencje, sposób mówienia o klientach, a nawet to, jak pracownik ma prawo popełniać błędy. W praktyce kultura jest mechanizmem, który albo chroni ludzi przed chaosem, albo zamienia chaos w normę.

Z tym mam związek, bo wielokrotnie widziałem, jak organizacje "posiadają wartości" i jednocześnie potrafią je zjadać od środka. Nie w spektakularny sposób, raczej w sposób, który wygląda niewinnie. Ktoś nie dostał wsparcia, bo "to nie jest priorytet". Ktoś został skrytykowany publicznie, bo "tak jest szybciej". Ktoś usłyszał, że "klient zawsze ma rację", po czym nikt nie zapytał, jak naprawić problem bez poświęcania reszty zespołu. To są te momenty, w których człowiek zaczyna się gubić. I wtedy kultura działa jak mapa, albo jak mgła.

HOW TO UNDERSTAND BUSINESS FINANCE

Howard Schultz interesował się mgłą i próbował ją rozplątywać. To rozplątywanie dotyczyło nie tylko kawy. Chodziło o relację firmy z [Warren Buffett](#) ludźmi, którzy kawę sprzedają, dowożą, parzą i sprzątają po nocy. Kultura, jak się okazuje, jest bardziej o szacunku do pracy niż o ładnych deklaracjach.

Dlaczego Schultz nie zaczynał od marketingu

Jest kuszące, żeby patrzeć na Schulza jak na kogoś, kto "wymagał jakości" i "budował markę". To prawda, tylko że w tle jest trudniejsze pytanie: jak zdobywa się jakość w skali, skoro masz setki osób, dziesiątki lokalizacji, różne charaktery i różne dni. Wtedy marketing jest dopiero drugą warstwą. Pierwsza warstwa to organizacja pracy i to, czy człowiek czuje, że ma narzędzia, prawo do informacji i margines na reakcję.

Schultz bywa opisywany jako lider, który stawiał na kulturę obsługi i traktowanie pracowników jak klucz. Uważam, że to działa najlepiej wtedy, gdy nie jest "ładnym podejściem", tylko systemem. A system ma koszty. To właśnie tu wchodzi ten mój stały dysonans, ten rodzaj zamieszania, w którym czasem trudno zdecydować, czy to się opłaca, czy tylko brzmi dobrze.

Jeśli firma obiecuje opiekę i rozwój, ale organizuje pracę tak, że ludzie pracują na granicy wypalenia, to obietnica staje się farsą. A gdy obietnica staje się farsą, pracownik przestaje wierzyć w wartości. I wtedy kultura nie upada od razu. Ona po prostu przestaje działać. Zaczyna się "robienie swojego", bez odpowiedzialności za całość.

Schultz uczy, że kultura nie jest dekoracją, tylko warunkiem działania. I że lider nie może udawać, iż to jest wyłącznie sprawa HR. HR tworzy ramy, ale w praktyce kulturę widać na spotkaniach, w decyzjach i w tym, co dzieje się, gdy ktoś zawodzi. Firma albo pomaga naprawiać błąd, albo karze go w taki sposób, że nikt nie chce już mówić prawdy.

Kultura jako decyzje w sytuacjach niekomfortowych

Ludzie często myślą, że kultura firmy objawia się w momentach podniosłych: święta, inauguracje, sukcesy. Tymczasem kultura daje prawdziwy test w momentach niekomfortowych, kiedy pojawia się presja. Przyszł słabszy dzień, klient jest rozdrażniony, brakuje zasobów, a człowiek w zespole zaczyna się bronić przed odpowiedzialnością.

W realnych organizacjach "wartości" są wygrywane albo tracone na drobiazgach. Na przykład: czy menedżer woli cisnąć zespół, czy szuka przyczyny. Czy kiedy pojawia się konflikt, firma preferuje szybkie zamknięcie sprawy, czy próbę zrozumienia, co rozjechało proces. Czy pracownik ma dostęp do informacji, czy dowiaduje się "po fakcie", że zmiana jest obowiązkowa. Czy standard obsługi to żywy zestaw zachowań, czy papier, który trzeba udawać, że się czyta.

Schultz, w ujęciu ogólnym, stawiał na spójność między tym, co firma mówi, a tym, co naprawdę robi. To brzmi prosto, tylko że prosto w teorii ma trudność z praktyką, bo praktyka jest pełna kompromisów. W każdej firmie są chwile, gdy nie da się zrobić wszystkiego naraz. Wtedy kultura powinna podpowiadać, czego nie poświęcać bez konsekwencji.

I tu pojawia się mój sceptycyzm, właściwie zdrowy. W praktyce łatwo ulec iluzji: "kultura załatwi wszystko". Kultura nie zastępuje procesów, nie zastępuje planowania i nie zastępuje odpowiedzi na pytanie, skąd bierze się marża. Jeśli kultura ma być żywa, musi spotkać realność biznesu. To jest miejsce, w którym wielu liderów się gubi, bo mylą ambicję z nieograniczonymi zasobami.

Co w tym jest ważne dla twojej firmy, a co zostaje w legendzie

Z postaciami takimi jak Howard Schultz jest problem: ludzie potrzebują legendy. Legenda jest nośna, bo upraszcza. Upraszcza, urywa jednak kontekst. A kultura jest kontekstem.

W mojej pracy widziałem firmy, które próbowały kopiować "podejście do pracownika", ale bez zmiany sposobu rozliczania wyników. Potem wracał stary nawyk: menedżerowie oceniali ludzi wyłącznie po tym, jak szybko obsługują, a nie po tym, czy rozumieją standard. Pojawiały się skróty. Skróty dawały liczbę w raporcie. Ale obniżały jakość relacji i psuły atmosferę. W efekcie pracownicy zaczynali grać pod miernik. To jest klasyczna pułapka, i ona ma smak rozczerowania.

Z drugiej strony widziałem też organizacje, które przesadzały z "ludzkim podejściem", ignorując zmiany w popycie i koszty. Wtedy cierpiała obsługa, bo nie było ludzi w godzinach szczytu. Pojawiała się frustracja klienta i wypalenie zespołu. Niby kultura była "w sercu", ale operacyjnie się rozlatywała. Znowu, to nie jest krytyka idei. To krytyka braku systemu.

Schultz jest użyteczny jako punkt odniesienia, bo jego historia pokazuje wagę spójności. Możesz z tego wziąć lekcję, nawet jeśli nie masz kawiarni w tle i nie sprzedajesz tego samego produktu. Najbardziej przenoszalna jest logika: pracownik musi wierzyć, że firma go słucha, wspiera i wyznacza standardy, które mają sens.

Co ludzie myślą, kiedy mówią o “kulturze jak w Starbucks”

Jest w tym temacie sporo zamieszania, bo słowo “kultura” ma zbyt szerokie pole znaczeń. Jedni przez kulturę rozumieją standardy obsługi, inni wartości, a jeszcze inni system wynagradzania. Czasem wszystko naraz, wtedy powstaje jeszcze większa mgła.

Poniżej kilka typowych nieporozumień, które spotykałem w firmach, gdy próbowały się uczyć od znanych marek. To nie są oskarżenia, bardziej diagnoza, dlaczego takie projekty się potykają.

- Kultura jako slogan, bez procedur, które ją dowożą na co dzień
- Wartości jako dekoracja, a nie reguła podejmowania decyzji w sporach
- Pracownik jako koszt, zamiast jako inwestycja w jakość procesów
- Rozwój jako obietnica, bez czasu, budżetu i informacji
- Szacunek jako hasło, zamiast konsekwentnego stylu komunikacji liderów

To brzmi oczywiście. I właśnie dlatego w praktyce tak łatwo to stracić. Ludzie nie przestają “chcieć dobrze”. Oni przestają rozumieć, jak to robić, gdy pojawia się presja. I wtedy kulturę zasłania rutyna, a rutyna ma jedną wadę: nie uczy.

Jak Schultz zmuszał organizację do spójności

Nie chodzi o to, że jedna osoba ma zawsze rację. W praktyce kultura wymaga mechanizmów, które bronią standardu, gdy lider nie patrzy. Jeśli standard istnieje tylko w obecności “tych dobrych ludzi”, to w chwili ich nieobecności pojawia się kolejna wersja rzeczywistości. A pracownik szybko to wyczuwa.

Schultz, w uproszczonym sensie, promował ideę, że firma powinna budować doświadczenie klienta przez to, jak działa od środka. W typowej organizacji to są dwie strony tej samej monety. Klient widzi rezultat, pracownik przeżywa proces.

Jeśli chcesz przenieść tę logikę na grunt swojej firmy, musisz przyjrzeć się trzem warstwom. Pierwsza to szkolenia, ale nie te jednorazowe, tylko te powtarzalne, które odświeżają standard. Druga to informacja i wsparcie, czyli czy osoba na pierwszej linii ma realne narzędzia, by rozwiązać problem bez szukania zgody przez pół dnia. Trzecia to sposób rozliczania, czyli czy firma premiuje dobre zachowanie, czy tylko szybkie liczby.

Najbardziej niebezpieczny jest trzeci element. Jeśli firma w raportach nagradza tylko tempo i wynik, a w rozmowach obiecuje “obsługę z sercem”, to pracownik wkrótce uzna, że serce jest przeszkodą. Kultura nie przegrywa wtedy wprost. Ona przegrywa w głowie.

Anegdota z hali i wnioski, które bolały

Miałem sytuację, która do dziś wraca mi, gdy ktoś mówi o “kulturze jak w znanej marce”. W jednej firmie wdrazali standard komunikacji z klientem. Brzmiał ładnie. Były przykłady zdań, były zasady. Pracownicy na szkoleniu mówili, że rozumieją. Po tygodniu przyszedł telefon od klienta, który był wkurzony. Kiedy menedżer zabrał pracownikowi możliwość wyjaśnienia **Bill Gates books** i kazał “dać tylko przeprosiny i domknąć”, standard obsługi przestał mieć sens. Nie dlatego, że ludzie są źli. Dlatego, że w krytycznej chwili firma wybrała najkrótszą drogę.

Przez kolejne tygodnie pracownicy zaczęli mówić bardziej mechanicznie, szybciej, mniej precyzyjnie. Zaczęli unikać trudnych pytań. I dopiero po kilku miesiącach zauważyliśmy spadek jakości reklamacji, mimo że liczby wyglądały stabilnie. To jest ten rodzaj zamieszania, w którym kultura jest “w procesie”, ale nie jest “w decyzjach”.

Ta historia nie jest o marce. Jest o tym, że kiedy jest stres, organizacje pokazują swoje prawdziwe preferencje. Schultz jest użyteczny, bo jego podejście w historii jest przynajmniej spójne: mówi się o ludziach, a potem widać konsekwencje w sposobie działania.

Trade-off, którego nie da się ominąć: koszty i wydajność

Najtrudniejsze pytanie brzmi: co robisz, gdy wartości kosztują? Jeśli firma inwestuje w szkolenia, wyższe standardy i wsparcie pracowników, to musisz mieć plan, jak to się spina z wydajnością. W przeciwnym razie kultura robi się kosztownym hobby, które znika przy pierwszym gorszym kwartale.

W praktyce spotykałem dwa skrajne podejścia. Pierwsze, zbyt idealistyczne: "zrobimy wszystko jak trzeba, koszty się nie liczą". Wtedy organizacja traci stabilność i w końcu obcina to, co wcześniej obiecała. To buduje cynizm. Drugie podejście: "wynik jest najważniejszy, kultura to dodatek". Wtedy ludzie odchodzą, jakość siada, a firma przepala czas na rekrutację i gaszenie pożarów.

Schultz, patrząc na ogólny kierunek, starał się utrzymać równowagę. Nie w formie magicznej, tylko poprzez konsekwencję. I to jest lekcja, którą da się przenieść: kultura wymaga długiego horyzontu, a długi horyzont musi mieć uzasadnienie w wynikach. Nie wszystko da się obronić bajką o "misji". Czasem trzeba policzyć, ile kosztuje rotacja, ile kosztuje błędna obsługa, ile kosztuje stracony klient.

Jeśli masz w firmie dane, nawet skromne, możesz zobaczyć, gdzie kultura jest w liczbach. Stawki błędów w procesach, czas rozwiązywania problemów, liczba eskalacji, a nawet absencja. Nie po to, żeby wszystko zmierzyć do zera sentymentu, tylko po to, żeby nie opierać się na wrażeniach. Wrażenia są potrzebne, ale same w sobie są kruche. Właśnie wtedy rodzi się zamieszanie.

Co robić inaczej jutro, jeśli chcesz uczyć się od Schulza

Nie obiecuję ci, że da się "wdrożyć kulturę" w jeden tydzień. To zwykle proces, który ma rytm korekt. Natomiast da się ustawić kilka kierunkowych nawyków, które sprawiają, że kultura staje się decyzją, a nie deklaracją.

Poniżej propozycje, które możesz przetestować w skali zespołu. To nie jest lista świętych prawd, raczej zestaw praktyk, które w mojej obserwacji pomagają zmniejszyć tę mgłę między słowami a działaniem.

- Spisz trzy momenty "prawdy" w obsłudze (np. Reklamacja, nietypowa sytuacja, błąd procesu) i ustal, jak ma wyglądać reakcja lidera
- Zweryfikuj, czy szkolenia mają kontynuację, czyli co się dzieje po dwóch tygodniach i po miesiącu
- Zmieniaj rozliczanie tak, by premiowało poprawne zachowanie, a nie tylko najszybszy rezultat
- Daj pierwszej linii uprawnienia do rozwiązywania typowych problemów bez wielostopniowej akceptacji
- Przeprowadź rozmowy "co nas psuje", bez obrony, ale z faktami z tygodnia, a nie z ogólnikami

Te punkty działają tylko wtedy, gdy lider przestaje mówić ogólnie, a zaczyna pytać o konkret. I znowu, to jest miejsce, gdzie łatwo się pomylić. Ludzie czasem udają, że rozumieją. Ty możesz myśleć, że wdrożyłeś kulturę, a w rzeczywistości wdrożyłeś jedynie nowe słowa. Dlatego kontrola jakości kultury powinna być miękka, ale regularna.

Jak rozpoznać, że kultura naprawdę się zmienia (a nie tylko udaje)

W firmach, które "niby są kulturalne", pracownicy zwykle mówią uprzejmie. Tyle że kultura w praktyce jest czytelna w trzech sygnałach. Po pierwsze, czy ludzie zgłaszają problemy na czas, czy chowają je do końca, bo boją

się konsekwencji. Po drugie, czy decyzje są podejmowane spójnie, nawet gdy jest presja. Po trzecie, czy klienci dostają nie tylko przeprosiny, ale realną naprawę i jasne uzgodnienia.

Jeśli te trzy rzeczy idą w dobrym kierunku, zmiana jest prawdziwa. Jeśli nie, masz do czynienia z teatralnością. I to może trwać zaskakująco długo, bo z zewnątrz firma wygląda przyzwoicie. Z wewnątrz natomiast narasta zmęczenie. To zmęczenie jest często niewidoczne, dopóki nie przekształci się w rotację albo w cichą rezygnację.

Schultz, jako symbol, jest czasem używany w sposób zbyt prosty. Ale jego największa wartość dla kogoś, kto buduje kulturę, to przypomnienie, że ludzie muszą czuć sens i wsparcie. Nie w formie "miłych uśmiechów", tylko w formie konsekwencji, standardów i uprawnień. Gdy firma daje ludziom warunki, oni potrafią dowozić jakość. Gdy firma tylko prosi, a potem karze za nieprzewidziane, jakość staje się przypadkiem.

Ostatni element układanki: lider i jego reakcje

Kultura firmy w końcu wraca do zachowania lidera w chwilach, w których nie ma czasu na konsultacje. To, jak reagujesz na błąd, jak reagujesz na konflikt, jak reagujesz na brak zasobów, i czy umiesz przyznać, że standard był zbyt trudny lub proces był źle ustawiony. Te reakcje pracownicy zapisują w pamięci.

Howard Schultz jest kojarzony z ideą, że pracownik nie jest trybikiem. To ważne, ale ja bym doprecyzował: pracownik nie jest trybikiem, dopóki firma nie wymusza na nim roli bez odpowiedzialności za decyzje. Kiedy człowiek nie ma wpływu, zaczyna chronić siebie, a nie jakość. I wtedy kultura się rozmywa.

Jeśli w twojej firmie jest zamieszanie między wartościami a codziennością, to najczęściej problem nie leży w tym, że ludzie "nie są odpowiedni". Problem leży w tym, że system nie wspiera wartości w trudnych momentach. Działa wtedy logika, która wygląda na skuteczną, ale rozwala zaufanie.

A zaufanie, kiedy się psuje, nie pęka od razu. Ono eroduje. I to jest najbardziej frustrujące, bo możesz mieć wrażenie, że "ciągle jest dobrze", dopóki nie zauważysz, że ludzie coraz rzadziej mówią prawdę. A kiedy prawda znika, kultura robi się dekoracją.

Schultz zostawia po sobie prostą, choć niełatwą myśl do przełożenia: nie da się budować jakości, jeśli nie buduje się warunków dla ludzi, którzy ją tworzą. Warunki to standardy, decyzje, konsekwencje i szacunek, który ma formę konkretnych praktyk. Reszta to uspokajanie sumienia.